

Kapprumsbibliotek i förskolan

Projektrapport 2017

Sandvikens Kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Bakgrund	3
Varför kappersbibliotek	3
Några av målen med kappersbibliotek	3
2. Genomförande	4
Ansvarsfördelning	4
Bokbestånd och exponering	4
Tid- och aktivitetsplan	4
3. Måluppfyllelse	5
Utmaningar	5
Kappersbibliotek i framtiden	5
4. Sammanställning av enkät 1	6
Enkät 1	6
Reflektioner	8
5. Sammanställning av enkät 2	9
Enkät 2	9
Reflektioner	11

1. Bakgrund

Under åren 2015-2017 deltog Sandvikens folkbibliotek och filialbibliotek i projektet Dela Läslust tillsammans med folkbibliotek i Dalarna, Gävleborg, Värmland och Uppsala¹. Inom projektet fick vi bland annat stifta bekantskap med forskaren Jonas Anderssons kunskapsöversikt över läsfrämjande metoder *Med läsning som mål*, som bygger på svensk och internationell forskning². Just begreppet Kapprumsbibliotek är något som tas upp i Jonas Anderssons skrift och som väckte vår nyfikenhet. Kapprumsbibliotek innebär att böcker för barn finns placerade i förskolans kapprum och att man får låna hem dem. Men till skillnad från Anderssons beskrivning av kapprumsbibliotek, där det endast handlar om barnböcker som lånas ut till barn (familjer), så ville vi utvidga idén till att omfatta hela familjen. Även föräldrar skulle kunna låna viss vuxenlitteratur; skönlitteratur, faktaböcker och olika tidskrifter. Ett kapprumsbibliotek som vänder sig till hela familjen finns sannolikt inte på någon annan plats i Sverige.

Varför kapprumsbibliotek?

Kapprumsbiblioteken i Sandvikens kommun har varit ett projekt med syfte att öka språkutveckling hos barn 1-5 år. Det är filialbiblioteken i Björksätra, Järbo och Åshammar som under en försöksperiod skapat mindre bibliotek i förskolornas kapprum. Detta har man gjort i samverkan med förskolorna i Järbo och Åshammar, samt Familjecentralen/Öppna Förskolan i Björksätra (Sandvikens sjukhus).

Tidigare samverkansprojekt mellan bibliotek och förskola har varit spännande och fått fina utvärderingar, och att nu utveckla kapprumsbibliotek känns som en naturlig följd av dessa läsfrämjande satsningar (Bokomotivet³, Bokomotivet-tuffar vidare⁴). Ju fler aktörer, i det här fallet barnfamiljer, förskola och bibliotek, som samverkar kring barns tidiga språkutveckling desto bättre. Läsfrämjande verksamhet för de allra yngsta har visat sig ge goda språkliga resultat och vår tanke har varit att hellre jobba förebyggande än kompenserande.

Några av målen med kapprumsbiblioteken:

- Vi vill nå fler föräldrar och barn och få dem att upptäcka litteratur och läsning/högläsning genom kapprumsbibliotek och bibliotek.
- Det ska vara enkelt för hela familjen att låna böcker (ingen låneregistrering)
- Föräldrar ska i högre utsträckning kunna påverka sina barns språkutveckling; till exempel genom högläsning.
- Vi hoppas att kapprumsbiblioteken "sänker trösklarna" för de familjer som inte är vana biblioteksbesökare
- Föräldrar som själva läser böcker/tidningar agerar läsande förebilder.

¹ <https://delalaslust.wordpress.com/>

² <http://www.kulturradet.se/publikationer>

³ [Bokomotivet.pdf](#)

⁴ [Bokomotivet-tuffar vidare.pdf](#)

2. Genomförande

Ansvarsfördelning

De förskolor som vi besökte och talade med var alla positiva till idén med kapprumsbibliotek. Efter att beslut tagits om att starta kapprumsbibliotek gjordes en tydlig ansvarsfördelning mellan bibliotek, förskolor och Familjecentralen, *Förskolan* och *Familjecentralen* ansvarar för information om Kapprumsbiblioteket till föräldrar, samt ordnar med bokhyllor, eller annan exponering av böcker, i kapprummet.

Biblioteken ansvarar för att böckerna köps in samt att de byts ut vid behov.

Biblioteket kan vid behov komma ut till förskolan vid föräldramöten och informera om läsningens betydelse och berätta om Kapprumsbiblioteket.

Bokbestånd och exponering

Ett 70-tal böcker behövde införskaffas till varje Kapprumsbibliotek. De flesta var nyinköp, medan huvudbiblioteket bidrog med böcker från bokförlaget En bok för alla.

Vi valde att köpa in olika titlar till varje kapprumsbibliotek (barn och vuxenlitteratur) så att dessa skulle kunna cirkulera mellan de olika kapprumsbiblioteken.

Det skulle vara ett brett urval av kvalitetsböcker; bilderböcker/pekböcker med tema såsom jämställdhet, barns rättigheter, Språkpiller, sagor, parallelltextade böcker (på de mest efterfrågade språken). Det skulle också finnas olika typer av medier för vuxna, som lättläst, deckare, CD-böcker och tidskrifter. Som bokexponering används vägglister samt bokhyllor. Intill böckerna ska finnas foldrar med information om biblioteken och litteraturhuset Trampolins utbud för småbarnsföräldrar.

Tid- och aktivitetsplan

- Våren 2015 inleds diskussioner kring en satsning på kapprumsbibliotek.
- Samtal inleds med förskolor och Sandvikens Familjecentral/Öppna förskolan.
- För erfarenhetsutbyte kontaktade vi Karolina Larsson, ansvarig för bloggen Språkutvecklarna och kapprumsbibliotekssatsningen i Halmstad⁵
- Bibliotekschef och förskolechef informeras och ställer sig positiva
- Filialbiblioteken söker gemensamt pengar (10 000 kr, Gunvor Göranssons Kulturstiftelse), som senare beviljas
- Pressmeddelande skickas ut
- Vi köper in böcker till kapprumsbiblioteken (mängden böcker varierade utifrån storlek på kapprum)
- En informationsfolder tas fram som beskriver vad kommunens olika bibliotek och litteraturhuset Trampolin erbjuder barn och föräldrar
- Projektet läggs ut på Dela Läslust-bloggen och Litteraturhuset Trampolins blogg
- Två enkäter tas fram och används vid två mätillfällen, hösten 2016 och våren 2017
- Invigning i Åshammar och Björksätra hösten 2016
- Invigning i Järbo våren 2017
- Utvärdering och projektrapport hösten 2017

⁵ <https://sprakutvecklarna.wordpress.com/kapprumsbibliotek>

3. Måluppfyllelse

Kapprumsbiblioteken har haft en testperiod under hösten 2016 fram till våren/sommaren 2017. För att göra någon form av användarundersökning valde vi att dela ut två olika enkäter, och detta gjordes vid terminsstart och terminsslut. Syftet har varit att utvärdera om kapprumsbiblioteken haft någon positiv effekt på högläsning/bokutlåning inom familjen, eller om antalet biblioteksbesök ökat på något av kommunens bibliotek.

Tanken med kapprumsbibliotek har ju bland annat varit att det ska vara enkelt att låna hem böcker för barnfamiljen och enligt personalen har det fungerat bra att låna med sig böcker hem, samtidigt som man hämtar sitt/sina barn och kanske har bråttom. På så sätt har fler barn fått tillgång till böcker. Personal på öppna förskolan (Familjecentralen) har lagt märke till att det ofta är barnen själva som väljer, och hämtar, böcker från deras väggexponering. Och som sedan föräldern ofta lånar med sig hem.

Det verkar även som att kapprumsbiblioteket har nått familjer som inte kommer till biblioteket i vanliga fall, vilket kan bidra till positiva effekter utifrån ett språk- och läsfrämjande perspektiv.

Utmaningar

Innan vi startade upp Kapprumsbiblioteken diskuterade vi tänkbara problem:

Finansieringen. Svårigheten att mäta effekterna av Kapprumsbiblioteken. Böcker som lånas men aldrig lämnas tillbaka. Hur mycket tid och energi behöver vi lägga på kapprumsbiblioteken och hur ofta ska böckerna bytas ut?

Utifrån samtal med personal så har vi förstått att det har försvunnit en del böcker, alternativt att de inte lämnats tillbaka under en längre period. Det är något som kan behöva diskuteras och informeras om på till exempel föräldramöten.

För att variera utbudet har böckerna behövt cirkulera bland de olika kapprumsbiblioteken. En målsättning har varit att få de föräldrar som lånat de flesta titlarna på kapprumsbiblioteket, och önskar fler boktitlar, att fortsätta att låna böcker på sitt folkbibliotek eller filialbiblioteket. Som en naturlig övergång.

Vi behöver dock köpa in fler böcker till kapprummen, eventuellt i samverkan med förskola och öppna förskolan. Under uppstarten av kapprumsbiblioteken fick vi ett bidrag på 10 000 kronor från Gunvor Göranssons Kulturstiftelse och vi kanske måste söka pengar igen.

Kapprumsbibliotek i framtiden

Utifrån det vi kan se, och utläsa av enkäterna, så har det varit en framgångsrik satsning och det kommer säkert att följas upp av nya idéer kring vidareutveckling. Bland annat har vi diskuterat hur föräldrar och barn, samt förskolepersonal kan bli ännu mer delaktiga. En tanke finns också att skapa fler kapprumsbibliotek på förskolor i kommundelar som inte har ett eget bibliotek (Kungsgården och Årsunda), för att utjämna och kompensera dessa områden.

På Litteraturhuset Trampolins invigning av Studsa Projektbank Gävleborg på Högskolan i Gävle fick vi möjlighet att delta i en workshop och få feedback på projektet och förslag på hur vi kan utveckla, och arbeta läsfrämjande, med kapprumsbiblioteken i framtiden. Till exempel finns en tanke att utforma delar av förskolan utifrån litterära motiv, såsom väggmålningar. Förskolor som nischar sig som *litteraturförskolor*?

4. Sammanställning av enkät 1

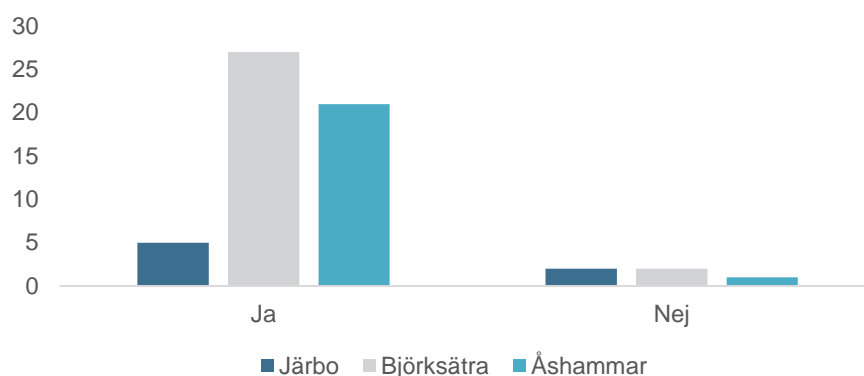
Den första enkäten delades ut vid uppstart av de olika kapprumsbiblioteken och den andra enkäten delades ut efter ca en termin. Avsikten har varit att mäta kapprumsbibliotekens eventuella effekt på boklån, läsning samt biblioteksbesök.

Vi har inte haft för avsikt att göra någon djupgående kartläggning av familjens läs- och biblioteksvanor, utan det här är en enklare undersökning och enkäternas omfattning och utformning är därmed begränsad. Men vi får ändå en inblick i hur föräldrar använder biblioteken och kapprumsbiblioteken. De bägge enkäterna innehåller även en så kallad *öppen fråga*, där det fanns möjlighet att skriva ner sina synpunkter kring biblioteken.

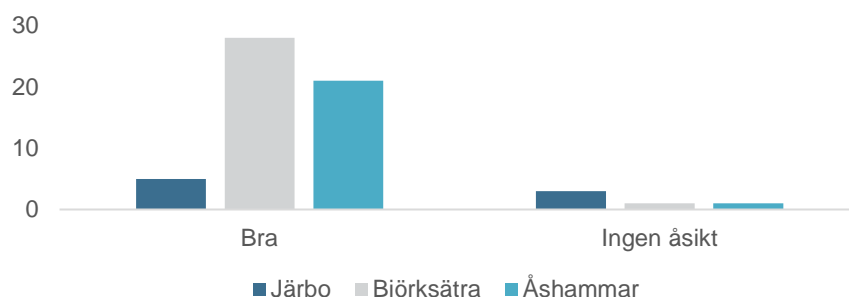
Svarsfrekvensen från biblioteksfilialerna/kapprumsbiblioteken har varit varierande. I nedan stapeldiagram framgår svar, och antal svar, från de olika kapprumsbiblioteken. Dessa är dock inte tänkt att jämföras med varandra, då det kan upplevas missvisande. En annan aspekt av att enkäterna inte redovisas individuellt, utan har slagits samman, är att inte vissa intressanta data kommer med. De kommer dock att redovisas under rubriken *reflektioner*.

Enkät 1

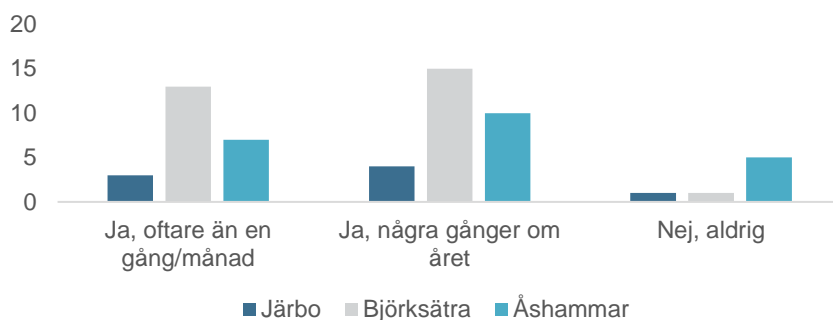
Fråga 1. Tror du att du kommer att låna böcker från kapprumsbiblioteket?

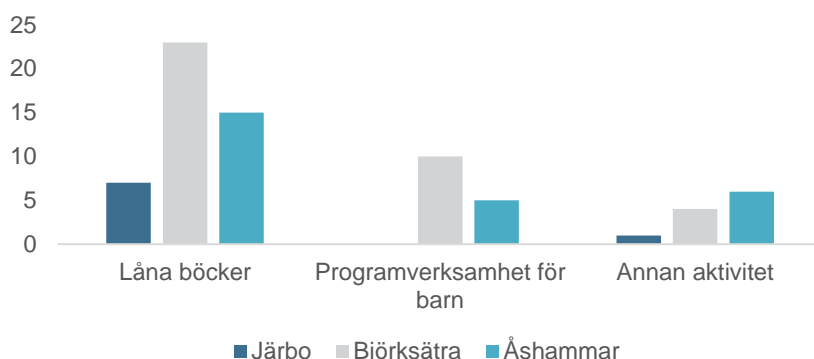
Fråga 2. Du kan även låna vuxenböcker/Tidskrifter. Vad tycker du om det?

3a. Besöker du och ditt barn något av kommunens bibliotek, och i sådana fall hur ofta?

3b. Om JA, vad var anledningen till besöket?

Fråga 4: Har ni några synpunkter eller önskemål kring biblioteken i kommunen?

Björksätra (4 kommentarer):

- Storviks bibliotek borde ha fler utklädningskläder för barn
- Funkar väldigt bra, gillar framför allt möjligheten att låna e-böcker via internet
- Jag önskar fler böcker på spanska (från Spanien)...
- Bra och mysigt! Kan vara öppet oftare.

Järbo (2 kommentarer):

5. Finns inget att anmärka
6. Jättebra, men jag har aldrig tid att gå dit. Jag jobbar ...

Åshammar (6 kommentarer):

7. Information om öppettider
8. Bra utbud, även lokalt. Hallbibbla bidrar till ökat läsande. Gärna fler aktiviteter på bibblan; sång, lek o.s.v.
9. Nej, det är kanon
10. Fler filmer för vuxna. Fler aktivitets(kvällar) för barnen
11. Det funkar bra. Roligt att vi har biblioteket i Åshammar
12. Att det ska fortsätta att få vara öppet som en naturlig samlingsplats i

Reflektioner

Utifrån svaren på fråga 1-2 kan man se att det finns ett stort intresse generellt för kapprumsbiblioteken. I de enskilda enkäterna finns två stycken som svarar, var för sig, att de aldrig besöker biblioteket men att de tror att de kommer att låna böcker från kapprumsbiblioteket. Det kan tolkas som att det finns ett mervärde med kapprumsbiblioteket; några familjer som inte tidigare lånat böcker har börjat göra det. Att de inte besökt biblioteket/lånat böcker behöver emellertid inte betyda att de inte läst böcker förut. Biblioteken är viktiga, även som samlingspunkt, och utifrån svaren är många otroligt nöjda med biblioteken.

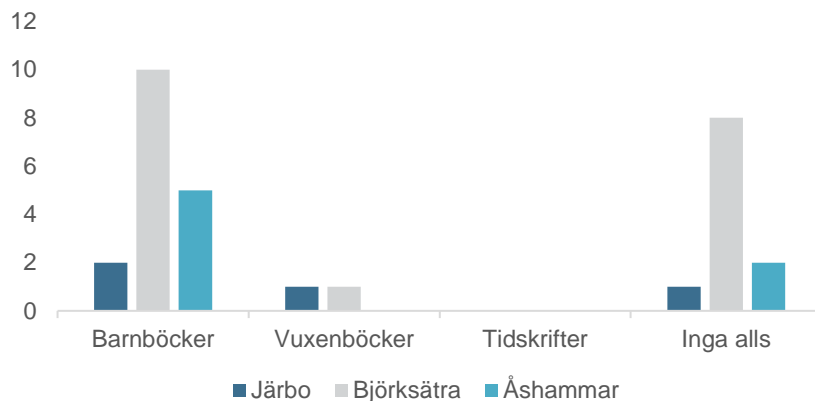
När familjerna besökt biblioteket har det ofta handlat om att låna böcker, även om programutbuden också lockat många besökare. Däremot finns en viss skillnad i antalet biblioteksbesök beroende på om familjerna bor mer centralt eller i ytterområdena. Även tidsaspekten är viktig för småbarnsföräldrar, de har inte alltid tid att åka in till biblioteket, då kan ett kapprumsbibliotek vara viktigt.

Utifrån fråga 4 kan man också dra slutsatsen att småbarnsföräldrar vill ha ett större programutbud på sina närbibliotek, kanske också på tider som passar dem bättre.

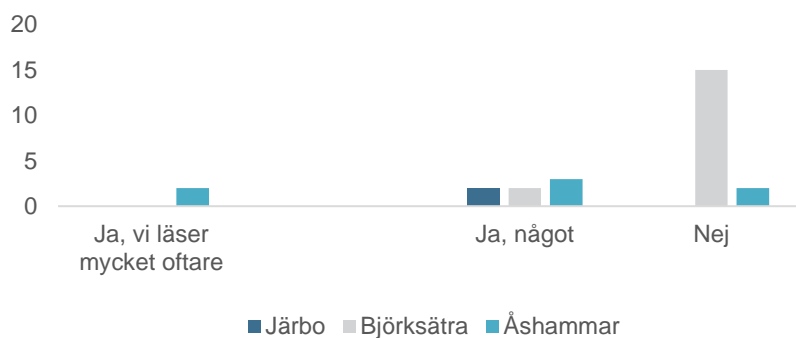
5. Sammanställning av enkät 2

Enkät 2

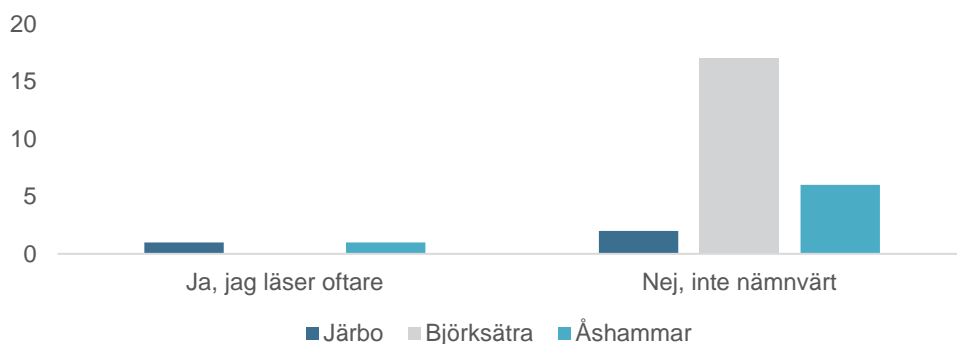
Fråga 1. Vad för slags böcker har du lånat från kapprumsbiblioteket?

Fråga 2. Har Kapprumsbiblioteket bidragit till ökad högläsning hemma?

Fråga 3. Har Kapprumsbiblioteket förändrat din egen läsning?

Fråga 4. Har ni några synpunkter eller önskemål kring Kapprumsbiblioteket?

Björksätra (8 kommentarer):

- Jättebra!
- Önskar fler självbiografier
- Tycker att det är jättebra! Även om jag inte lånat något själv ännu, kommer att använda det mer då min son blir äldre
- Bra!
- Fler av de vanliga titlarna; Mamma Mu och Nicke Nyfiken.
- Vi har alltid läst mycket innan
- Jättebra! Enkelt att låna böcker
- Tycker att det är en toppengrej!

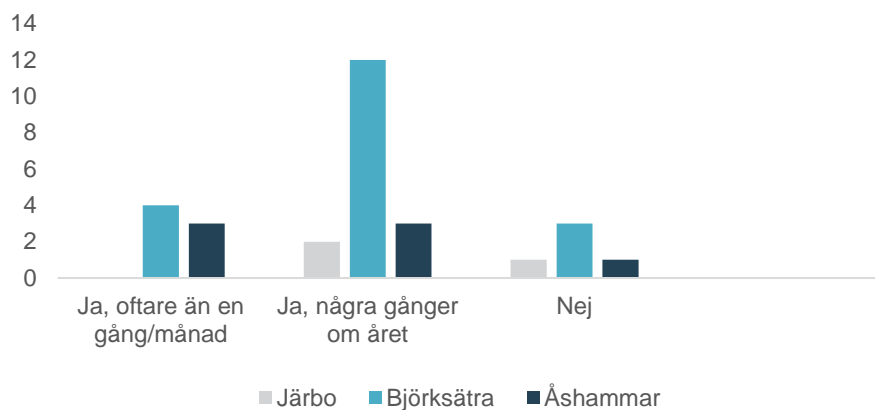
Järbo (2 kommentarer):

- Önskar roliga/humor till vuxendelen
- VI ÄR GLADA ATT DEN FINNS

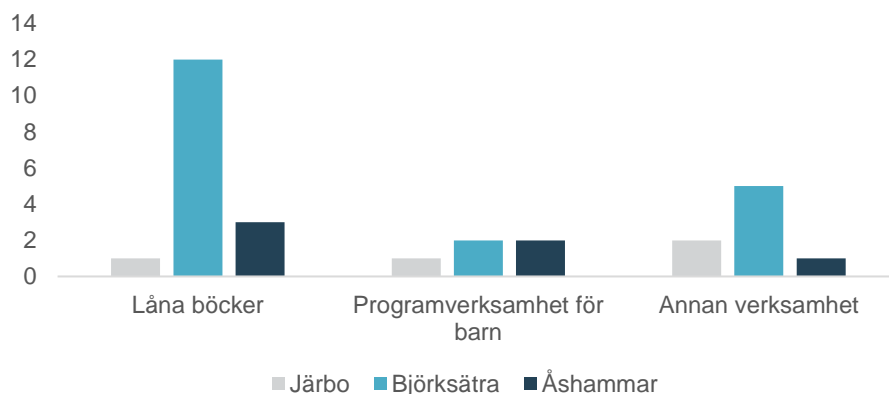
Åshammar (1 kommentar):

- Bra tycker vi att det är!

Fråga 5a. Besöker du och ditt barn något av kommunens bibliotek, och i sådana fall hur ofta?

Fråga 5b. Om JA, vad var anledningen till besöket?

6. Har ni några synpunkter eller önskemål kring biblioteken i kommunen?

Björksätra (4 kommentarer):

- Nej, är mycket nöjd
- Ej varit där sen K-rummet startade
- Jag tycker att det är fantastiskt att det finns, men vi har ännu inte hunnit besöka det tillsammans
- Fantastisk verksamhet, kommer nyttja det mycket framöver

Järbo (2 kommentarer):

- Jättebra som det är! =>
- Det är toppen att man kan låna via Helge och bra öppettider fast det är svårt att lära sig när det är öppet i Järbo

Åshammar (0 kommentarer)

Reflektioner

Svarsfrekvensen från biblioteksfilialerna/kapprumsbiblioteken har, som redan nämnts, varit varierande. Av olika anledningar har den andra enkäten fått ett sämre svarsantal än den första, och ju större urval desto större sannolikhet att det ska vara representativt för gruppen. Men även om det bara är några stycken som anser att "kapprumsbiblioteket bidragit till ökad högläsning hemma" så är det ändå glädjande. Dessutom svarar två stycken att kapprumsbiblioteken bidragit till att de själva läser mer. Det är dock tveksamt om det går att utläsa någon ökning av biblioteksbesöken, utifrån enkäten, då det kan vara olika människor som svarat på enkät 1 och enkät 2.

Rent generellt verkar det som om de flesta är väldigt nöjda med både kapprumsinitiativen samt de kommunala biblioteken i kommunen.

Vill du veta mer om de olika Kapprumsbiblioteken?

Kontakta:

Anna Bergström, Järbo bibliotek, tel. nr. 026-24 02 70

Eva Norrbelius Coleman, Huvudbiblioteket (Björksätra bibliotek),
Mobil: 070-2539914

Kristina Löfvenmark, Åshammars bibliotek, tel.nr: 026 - 24 01 18